

Muzikos
žurnalas

1997

18

gamma

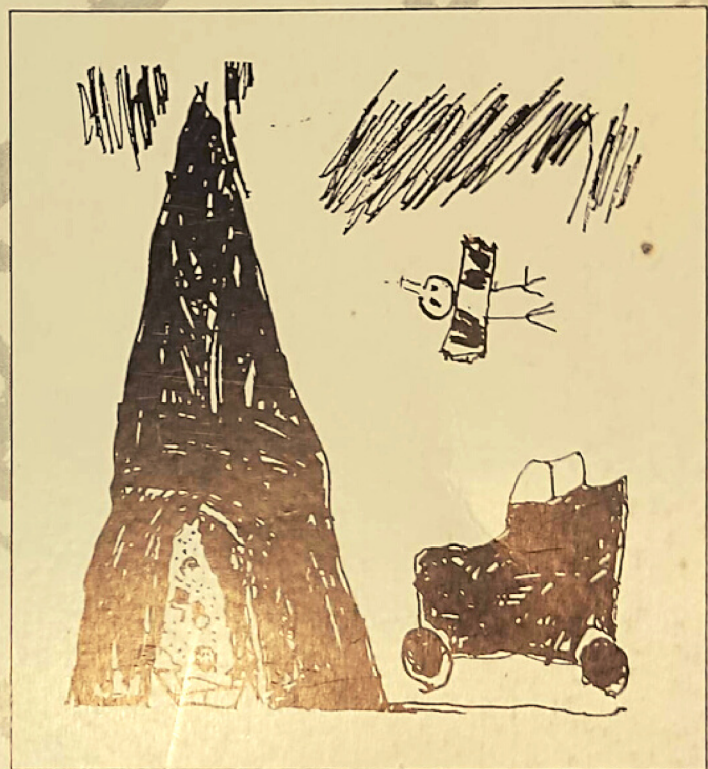
Vaikų kūrybos
fenomenas

Ar lengva būti
kūrybiškam?

Pasitelkęs šiuolaikinę
muziką

Džiazo istorija

Elegantišką muziką -

PASINAUDOKIME ŠIUOLAIKINE MUZIKA

Pas žymų vokiečių muzikos pedagogą, Karlsruhės pedagoginės mokyklos prorektorį, bendrųjų programų muzikos srities bendraautorių **RUDOLFA FRISIŲ** (Frizijų) svečiavosi nuolatinė žurnalo "Gama" straipsnių autorė pedagogė ir kompozitorė **REGINA POŠKUTĖ - GRÜN**. Siūlome susipažinti su profesoriaus mintimis apie šiuolaikinę muziką ir pedagogiką.

Regina Poškutė - Grün. Kaip pradėjote naujosios pedagogikos darbą?

Rudolf Frisius. Septintojo dešimtmečio pabaigoje buvo bandoma iš esmės apmąstyti ir muzikos pedagogikos praeitį. Ieškojome naujų impulsų pedagogikai tobulinti. Idėjos buvo perimtos iš muzikologijos ir ypač iš naujosios muzikos, jos tapo muzikos pedagogikos keitimo atramos tašku. Ši padėtis truko keletą metų, ir kaip tik to keitimosi bangoje atsidūriau ir aš.

Aš dėsciau aukštojoje pedagoginėje mokykloje ir tuo pačiu metu bendradarbiauau su mokytojais, dirbančiais praktinį darbą. Mums reikėjo išbandyti naują pamokos turinį tiesiogiai pamokose, o tai muzikos pedagogikos praktikoje pasitaiko gana retai. Ieškant naujų mokymo būdų, mokyklose ėmė dėtis daug įdomių dalykų: pamokose buvo naudojami mikrofonai, mokytojai traukė iš orkaičių keptuves ir naudojo jas mušamųjų instrumentų garsams išgauti. Beje, Stockhausenas savo akcijoms taip pat naudojo viską, kas skamba.

Pamokose buvo klausomasi šiuolaikinės muzikos, taip pat ir klasikos įrašų, tuo tarpu vaikai iš klausos turėdavo grafiškai nubraižyti partitūrą, pavyzdžiui, Johno Cage'o "Imaginary Landscape" Nr.1.

Regina Poškutė - Grün. Kaip praktinį darbą siejote su teorija?

Rudolf Frisius. Pradėjome svarstyti, kaip sukurti naują muzikos teoriją. Aš ėmiau bendradarbiauti su leidykla, norėjusia išleisti knygą mokytojams, kurioje būtų nurodytos naujos mokymo galimybės. Išbandyti projektai tapo knygos pagrindu. Idėjos, kurias aš skelbiau, ir buvo naujoji muzikos teorija. Pasikeitė ir nuostatos. Ne daina yra muzikos pagrindas, bet aplinkos garsinė patirtis. Tai svarbiausia idėja. Visa, kas girdima - iš to siūlėme lavinti muzikinį supratimą. Visa, kas girdima buvo jau panaudota Cage'o, bet tai neturėjo būti tik avangardinės muzikos pedagogika. Mes rimtai galvojome apie praktinius dalykus. Gaunant impulsus iš šiuolaikinių kūrinių, kompozitorių, išbandant su vaikais muzikos kūrimo idėjas, gal šiek tiek jas supaprastinant, galima pasiekti platesnio, aktualesnio muzikos supratimo. Ne stilius yra nauja muzika, bet pats muzikinis mąstymas. Buvo ieškoma, kas skamba mūsų kasdieninėje aplinkoje, o kita vertus, didelę reikšmę įgavo kalba kaip girdimojo pasaulio dalis. Pirmą - garsas, bendri triukšmai, antra - muzika ir kalba. Tų dviejų sričių sugebėjimas jungtis veda į trečiąjį aspektą - **muziką kaip kalbą**. Kiek muzika yra kaip kalba? Tai nereiškia tik įrašyti triukšmus ir įterpti kalbines prasmes, bet padaryti taip, kad garsai patys savyje slėptų prasmingumo, suprantamumo dimensijas. Kaip tik tuo metu pasirodė Stockhauseno "Himnai" - bandymas pademonstruoti ne vien tai, ką aš girdžiu, bet ką ir kiti girdi. Pradėjome suvokti, kad muzika yra **kai kas tikra**, apie ką reikia kalbėti.

Ekspperimentavome įvairiai. Duodavome tuos pačius kūrinius klausyti vienuoliktokams ir trečiokams. Tai mums parodė suvokimo skirtumus: pavyzdžiui, kai trečiokai klausėsi filmo muzikos, buvo pastebėta, kad jie kur kas tiksliau pastebi filmo triukšmus. Muzikos teorijoje išieties tašku nelaikėme gamos, pentatonikos, paskui melodijos, vėliau paprastų ritmų, bet siekėme bendrų muzikos supratimo dalykų, pavyzdžiui: kaip išdėstyti tonus į dermę, kaip organizuoti laiką. Muzikos buvo mokomasi ne kaip gramatikos taisyklių arba žodyno, bet taip, kad būtų galima ją pačiam kurti. Tradicinė muzikos mokymo pedagogika daugelį metų mokė įsivaizduoti tonus ir užrašyti juos natomis. O mes siekėme bendro kūrybiškumo, kurį ugdyti galima jau pradinėje studijoje.

Pirmas komponentas yra **parametrai**, o antras - **forma**. Kaip skamba muzika laike? Kokie yra laiko tėkmės tipai? Tai truputį pajavairinta formos tipologija, kurią sukūrė Stockhausenas. Visų pirma svarstėme, ar muzika yra **stovis**, ar **procesas**. Jei muzika yra procesinė, jai būtini pasikeitimai, o pasikeitimuose yra abu pagrindiniai raidos būdai: **tekantis** laikas ir tam tikros laiko atkarpos. Trečias tipas, kurį sunkiausiai realizuoti, tai Kagelio muzikos filmai. Jie iki šiol yra neprieinami. Juos būtume naudoję jei būtume galėję įsigyti. Taigi šis aspektas yra - **girdėjimas** ir **matymas**. Tai buvo mūsų koncepcija, nes per kiekvieną šių aspektų galima ateiti į muziką. Kiekvienu atveju muzika yra konkrečiai čia, ir svarbu ne tik muziką įsivaizduoti, bet būti pačioje muzikoje. Nesvarbu, nuo ko pradėtum, vis tiek visi minėti aspektai prisijungs. Mes sudarėme vadovėlį iš naujosios muzikos didaktikos. Tai buvo neabejotina rizika.

Vėliau prisidėjo dar viena sritis, kuri tapo empiriniu pagrindu girdimam pasauliui, - tai konkrečioji muzika. Tuo metu aš jos dar nepažinojau, nes pats į muziką atėjau iš Darmštato, o ten konkrečioji muzika buvo tabu. Kai pradėjau įrašinėti elektroninę muziką, kad vaikai galėtų pagal ją improvizuoti, visiškai atsitiktinai bibliotekoje atradau Schevero įrašus. Ir aš pastebėjau, kad triukšmų pagrindas, kuris pirmiausia pasirodė Cage'o muzikoje, yra gerokai prasmingesnis konkrečioje muzikoje. Antras žingsnis buvo programinės muzikos praplėtimas, kuri nebūtinai buvo skirta orkestrui, bet galėjo būti skirta balsui. Ir trečias žingsnis, kuriuo akivaizdžiausiai atskyrėme seną nuo naujo - tai notacinės sistemos. Senoji muzikos teorija buvo menas pats savaime. Mano nuomone, notacija yra tik muzikos priemonė. Notacija yra tam, kad nuo garso įsivaizdavimo galėtume pereiti prie garso realizavimo, kitaip tariant - užrašyti, ką sugalvojome arba ką girdime. Dar trumpiau - iš galvos į ausį arba iš ausies į

galvą. Notacija yra reikalinga procese, ką galima net patiems išrasti improvizacijai, atskiriems instrumentams. Sava notacija užrašyti kitiems, kad kiti iš tos notacijos galėtų groti, o mes - kontroliuoti, ar kiti groja tai, ką norėjau užrašyti. Kompozicijoje notacija vaidina pagalbininko funkciją. Tai buvo nauja, nes aštuntojo dešimtmečio pabaigoje naujoji muzika buvo dar priimama neigiama prasme. Tačiau greitai buvo pastebėta, kad pavojus nebėra toks didelis, kad naujojoje muzikoje daug improvizacijos, kad jau yra sukurta ir reikšmingos muzikos. Kitaip sakant, klimatas pasidarė palankesnis. Vėliau naujojoje muzikoje vyko savotiškas pasikeitimas: sumažėjo improvizacijos, buvo grįžtama prie tradicinės notacijos. Aš nusprendžiau, kad pamokose turiu naudoti visas notacijos rūšis, tarp jų ir tradicinę. Tuo metu notacija pamokose buvo naudojama tam, kad parodytume, kaip yra komponuojama. Toks buvo ir tikslas - notacija ir kompozicija. Visa tai vėliau perėjo į elektroakustinę muziką. Dabar toliau gilinuosi į šiuolaikinę muziką, lankausi visuose šiuolaikiniuose renginiuose, bet gaila - ten nematau muzikos pedagogų. Pastebiu, kad muzikos atlikėjai tapo progresyvesni, tačiau muzikos pedagogai iki šiol liko konservatyvūs. Studentai, kurie atvyksta pas mus mokyti, vis dar tebėra išlavinti tradiciškai. Jiems naujoji muzika nėra svarbi, ir, deja, jie nebėra tokie smalsūs.

Regina Poškutė - Grün. Kas keitėsi mokymo programose?

Rudolf Frisius. Tai, ką mes atlikome mokyklose, žinoma, turėjo įtakos ir mokymo programoms. Kai kurias sritis tobulinome, o labiausiai prasiplėtė muzikos kūrinių sąrašas. Tai buvo labai nauja. Dabar mokiniai gali klausyti įvairią muziką. Mes svarstėme, kodėl mokinys neturėtų klausytis Brucknerio simfonijos ir taip sužinoti, kas yra kulminacija, kodėl imitacijos negali mokyti pagal Stockhauseno "Cyklus" ir t.t. Vėliau viskas susiliejo su politinėm permainom. Vieni žmonės kalbėjo, kad progresyvu yra tai, kas jau buvo daroma buvusios VDR muzikoje, o tai reiškė, kad mes vėl prieisime prie dainų dainavimo ir tam bus skiriama visa muzikos pamoka. Politikoje vyksta progresas, o muzikos mokyme buvo sustota XIX amžiuje. Naujas mąstymas padės pasivyti.

Nuotraukų fragmentai iš kn. Hör-spiele. Sinn-volle Frühpädagogik